

MAKTABGACHA TA'LIMDAGI XODIMLARNING AGRESSIVLIK VA XAVOTIRLIK DARAJALARINI NAZORAT QILISHNING PSIXOLOGIK JIHATLARI

G'aniyeva Kamola Abdujabborovna

Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi xodimlarning agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilishning psixologik jihatlari yoritilgan. Tadqiqot davomida agressivlik va xavotirlik tushunchalarining psixologik mohiyati, ularning kelib chiqish omillari hamda maktabgacha ta'lim xodimlarining kasbiy faoliyatiga ta'siri tahlil qilingan. Shuningdek, xodimlarda salbiy emotsional holatlarni kamaytirishga qaratilgan psixologik diagnostika, korreksion va profilaktik ishlarning ahamiyati ochib berilgan. Maqolada stressni boshqarish, relaksatsiya mashqlari va psixologik treninglar orqali xodimlarning emotsional barqarorligini oshirish yo'llari asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari maktabgacha ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni shakllantirish hamda ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, pedagog xodimlar, agressivlik, xavotirlik, stress, emotsional barqarorlik, psixologik nazorat, psixologik profilaktika.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi jamiyatning ijtimoiy-psixologik barqarorligini ta'minlashda muhim bo'g'in hisoblanadi. Ushbu tizimda faoliyat yurituvchi pedagog va xodimlarning ruhiy holati, xususan agressivlik va xavotirlik darajasi ta'lim-tarbiya jarayonining sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. So'nggi yillarda ish yuklamasining ortishi, hujjatbozlik, ota-onalar bilan munosabatlardagi ziddiyatlar hamda kasbiy stress omillari maktabgacha ta'lim xodimlarida salbiy psixologik holatlarning kuchayishiga sabab bo'lmoqda. Shu bois, xodimlarning agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilish hamda ularni psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlash dolzarb masalalardan biridir.

Agressivlik va xavotirlik tushunchalarining psixologik mohiyati

Psixologiyada agressivlik shaxsning tashqi yoki ichki omillarga nisbatan salbiy, zarar yetkazishga moyil bo'lgan xatti-harakatlar majmui sifatida talqin etiladi. Agressivlik ochiq (jismoniy yoki og'zaki) va yashirin (passiv-agressiv) shakllarda namoyon bo'lishi mumkin. Maktabgacha ta'lim xodimlarida agressivlik ko'pincha charchoq, emotsional kuyish (burnout) va doimiy stress natijasida yuzaga keladi.

Xavotirlik esa shaxsning kelajakdagi noaniq vaziyatlarga nisbatan doimiy tashvish, ichki bezovtalik va qo'rquv holatini boshdan kechirishi bilan tavsiflanadi. Yuqori xavotirlik darajasi pedagogning diqqat-e'tiborini susaytiradi, qaror qabul qilish

qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va bolalar bilan muloqot jarayonida hissiy beqarorlikni keltirib chiqaradi. Maktabgacha ta'lim xodimlarida agressivlik va xavotirlikning kelib chiqish omillari

Maktabgacha ta'lim muassasalarida faoliyat yurituvchi xodimlarda agressivlik va xavotirlikning shakllanishiga bir qator psixologik va ijtimoiy omillar ta'sir ko'rsatadi. Ularga kasbiy faoliyatdagi yuqori mas'uliyat, bolalarning yosh xususiyatlari bilan bog'liq qiyinchiliklar, ota-onalar bilan munosabatlardagi ziddiyatlar, rahbariyat tomonidan yetarli psixologik qo'llab-quvvatlanmaslik hamda ish va shaxsiy hayot muvozanatining buzilishi kiradi. Shuningdek, jamoada sog'lom psixologik muhitning yetishmasligi ham xodimlarda salbiy emotsional holatlarning kuchayishiga olib keladi.

Agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilishning psixologik usullari

Xodimlarning agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilishda psixologik diagnostika muhim ahamiyatga ega. Maxsus testlar, so'rovnomalar va kuzatuv metodlari orqali xodimlarning emotsional holatini aniqlash mumkin. Natijalarga asosanib, individual va guruhviy psixokorreksion ishlar tashkil etiladi.

Psixologik treninglar, relaksatsiya mashqlari, stressni boshqarish texnikalari xodimlarning emotsional barqarorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, kasbiy refleksiya, o'z-o'zini anglash va emotsional intellektni rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulotlar agressivlikning oldini olishda samarali hisoblanadi.

Psixologik qo'llab-quvvatlash va profilaktika

Maktabgacha ta'lim muassasalarida xodimlarning psixologik salomatligini saqlash maqsadida muntazam profilaktik tadbirlar o'tkazilishi zarur. Psixolog tomonidan maslahatlar berish, stressni kamaytirishga qaratilgan suhbatlar, jamoada ijobiy psixologik muhitni shakllantirish bu borada muhim ahamiyat kasb etadi. Rahbariyatning xodimlarga nisbatan adolatli va qo'llab-quvvatlovchi munosabati ham xavotirlik darajasining pasayishiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim xodimlarining agressivlik va xavotirlik darajalarini nazorat qilish ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Psixologik diagnostika, korreksion ishlar va profilaktik tadbirlarni tizimli ravishda amalga oshirish orqali xodimlarning emotsional barqarorligini ta'minlash mumkin. Bu esa nafaqat pedagoglarning kasbiy faoliyatiga, balki bolalarning ruhiy rivojlanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirishga oid qaror va farmonlari. – Toshkent, 2017–2023.

3. Karimova V.M. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
4. G‘oziev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
5. Xodjayev B.X. Ta’lim muassasalarida psixologik xizmatni tashkil etish. – Toshkent: Sharq, 2020.

